

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТА ЛУГАНСЬКА

Створення умов прискорення економічного зростання та підвищення рівня життя у країні визначається рівнем розвитку підприємств соціально-економічної інфраструктури. Зростання потреб суспільства в послугах соціально-економічної інфраструктури є глобальним питанням і відбувається на фоні розвитку ринкових відносин, нових ринкових структур організаційно-економічного і фінансового напрямів. Разом з тим стан підприємств соціально-економічної інфраструктури міста свідчить про наявність істотних проблем, які потребують вирішення на основі проведення аналізу соціально-економічного розвитку міста.

Питання соціально-економічного розвитку міст розглядались у дисертаційних роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених і практиків: А. Є. Ходирєва [1], Н. В. Васильєва [2], В. О. Грицишин [3], Т. В. Єгоренко [4], В. О. Костерін [5], В. Я. Швець [6], В. В. Сальдо [7], але кожне місто має свої особливості в залежності від періоду проведення. *Тому цілком статті є проведення аналізу соціально-економічного розвитку конкретного міста — Луганська з метою визначення особливостей, недоліків і переваг.*

Місто Луганськ — адміністративний центр Луганської області. Луганськ розподілено на чотири адміністративних райони — Артемівський, Жовтневий, Кам'янобродський і Ленінський. Крім того, районним у місті радам підпорядковані міста Щастя, Олександрівськ та селище Ювілейне. Площа розташування — 282,3 км², що складає 1,1 % території області. Загальне уявлення про місто, як об'єкта життєдіяльності, можна скласти за динамікою основних показників соціально-економічного розвитку, які наведено в табл. 1.

Як свідчать дані таблиці 1, незважаючи на значне зростання обсягів реалізованих послуг і продукції більш ніж у 3,8 рази, спостерігається стрімке зниження фінансового результату, що обумовлено негативним впливом кризових явищ. Це відбувається на тлі загального збільшення бізнесових структур, що може свідчити про сприятливий клімат у місті для підприємців і зростання кількості нових робочих

місць. Запереченням може бути зменшення кількості суб'єктів малого бізнесу, але частково це сталося за рахунок змін у законодавстві щодо критеріїв приналежності до цієї категорії. Та все ж таки, малий бізнес м. Луганська активно проявляє себе в різних сферах, відіграє важливу роль у розбудові міста, оскільки значна частка продукції, яка виготовлена малими підприємствами в загальному обсязі виробництва, складає більш 20 %. У 2000–2007 рр. інвестиції в основний капітал зросли майже в 10 разів, але з 2007 р. обсяг інвестицій скоротився в порівнянні з 2009 р. на 39 %, однак місто Луганськ є лідером в області щодо залучення інвестицій у вартісних показниках. Негативним моментом в економіці міста є різке коливання вантажообороту, що обумовлено відсутністю логістичної системи. Що стосується експорту товарів, то він з кожним роком збільшується, але у 2009 р. значення цього показника у 2 рази нижче 2008 р., що пояснюється фінансовою кризою, аналогічна тенденція спостерігається і з імпорту товарів.

Стосовно демографічної ситуації в місті, можна зробити негативні висновки. Щорічно населення міста зменшується приблизно на 3,8 тис. осіб. Чисельність населення міста на 1 січня 2010 р. становила 474,4 тис. мешканців. Аналізуючи рівень безробіття в м. Луганську, слід відмітити, що він у 2009 р. складає 0,6 %, тобто незначний, це пояснюється тим, що значна частина працездатного населення зайнята в тіні. Загальна картина економічного розвитку дає підстави для проведення подальшого аналізу, почати який доцільно з поглибленої оцінки діяльності міської економіки, бо саме вона створює основні матеріальні блага та дає джерела для розвитку.

Луганськ є містом з розвиненою мережею підприємств і організацій. Кількість суб'єктів ЄДРПОУ на 1 січня 2010 р. складала — 19025 од.: торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів і предметів особистого споживання — 36,1 %, надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту — 12,1 %, операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг і надання послуг підприємцям — 11,2 %; промисловість —

Таблиця 1. Основні показники економічного та соціального розвитку м. Луганська [8]

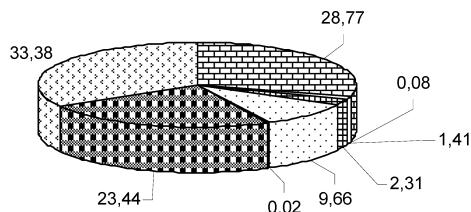
Показники	Од. вим.	Роки									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Обсяг реалізованої промислової продукції в діючих цінах	тис. грн	2659	3018	3285,5	4163,2	5530,0	5313,8	6734,1	8539,5	9823,9	10442,9
Індекси обсягу продукції	%	123,8	113,5	106,7	114,7	117,4	106,1	105,7	114,5	112,5	—
Обсяг послуг, реалізованих населенню	тис. грн	166,7*	152,0	200,7	258,9	319,4	437	570,2	729,5	634,1	648,3
Інвестиції в основний капітал, у фактичних цінах	тис. грн	192,3	186,0	241,4	369,7	628,9	640,9	1031,5	1917,6	1786,8	1166,5
Введення в експлуатацію житлових будинків	тис. м ²		44,2	46,7	34,1	52,3	60,3	48,5	73,6	80,6	7,8
Вантажооборот	грн ткм	598,3	583,4	572,3	778,7	748,6	796,2	762,2	753,5	818,2	593,5
Пасажирооборот	грн пас. км	131,2	119	152,6	342	516,8	701,7	636,2	817,9	987,8	1030,1
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн	-37,8	163,7	28,2	21,5	20,9	66,8	117,8	150,5	33,6	-651,7
Обсяг торговельного обороту товарів	тис. грн США	49,1	34,5	59,4	63,1	128,3	103,4	109,1	147,4	166,7	195,3
Обсяг експорту товарів		140,9	120,4	143,3	180,3	275,9	242,1	264	374,5	613,1	305,2
Обсяг імпорту товарів		91,8	85,9	83,9	117,2	147,6	138,7	154,9	227,1	446,4	109,9
Обсяг обороту послуг	тис. грн США	10,7	9,7	5,7	3,6	5,1	6,5	9,2	1,5	12,1	5,5
Обсяг експорту послуг		16,0	14,6	10,7	9,6	10,8	12,1	14,3	19,0	22,5	14,3
Обсяг імпорту послуг		5,3	4,9	5,0	6,0	5,7	5,6	5,1	17,5	10,4	8,8
Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника	грн	23	320	392	475	582	772	992	1290	1733	1743
Рівень безробіття (за методологією МОП)	%	1,2	1,2	1,0	0,8	0,7	0,7	0,6	0,4	0,8	0,6
Середньорічна чисельність наявного населення	тис. грн	510,3	507	503,2	499	495,3	492	489,1	485,4	481,2	477,5

10,7 %; будівництво — 7,9 % та діяльність транспорту і зв'язку — 3,3 %. У Луганську з кожним роком спостерігається тенденція до зростання суб'єктів підприємницької діяльності практично за всіма видами діяльності, виключення складає державне управління, виробництво та розподілення електроенергії, газу, води та фінансова діяльність. Річний

приріст кількості суб'єктів ЄДРПОУ для Луганська складає 4,3 %, а для області — 2,8 %.

Частка продукції, виробленої Луганськими підприємствами обробної промисловості, складає 34,7 % у загальному обсязі промисловості міста. Найбільшу питому вагу в обсязі реалізації обробної промисловості займає машинобудування (33,4 %),

виробництво харчових продуктів (28,8 %) і металургійне виробництво (23,4 %), рис. 1.

■ виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів
□ легка промисловість
□ оброблення деревини та виробництво виробів із деревини, крім меблів
■ целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність
□ хімічна та нафтохімічна промисловість
■ виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції
■ металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів
■ машинобудування

Рис. 1. Структура реалізації продукції м. Луганська за видами економічної діяльності [8]

У січні-серпні 2010 р. у структурі реалізації промислової продукції (робіт і послуг) найбільша питома вага (58,3 %) припадала на підприємства з виробництва та розподілу електроенергії, газу та води. Продукція переробної промисловості складала 39,8 % обсягів всієї реалізованої продукції, з якої найбільша частка припадала на продукцію підприємств машинобудування (14,9 %), металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (12,2 %), виробництва харчових продуктів, напоїв (8,3 %). На долю підприємств добувної промисловості в загальному обсязі реалізованої продукції міста приходилося 1,9 %. Частка реалізованої промислової продукції підприємств м. Луганська в загальному обсязі реалізованої промислової продукції області складає 19,4 %. За розміром цього показника м. Луганськ серед інших регіонів нашої області займає 3 місце після міст Алчевська і Лисичанська.

Наслідком успішної або, навпаки, невдалої діяльності суб'єктів господарювання всіх галузей економіки міста є їх фінансовий результат. Аналізуючи дані, можна дійти висновку, що результат діяльності підприємств міста можна визнати задовільним, якщо не враховувати збитковість 2009 р. Однак за 8 місяців 2010 р. фінансовий результат підприємств від звичайної діяльності (крім малих, сільськогосподарських підприємств і установ, що утримуються за рахунок бюджету) позитивний і склав 114,1 млн грн (загальна сума прибутку — 548,6 млн грн, збитків — 434,5 млн грн). Як видно з рис. 2, найбільший збиток отримали підприємства промисловості 79,4 %, що складає 526,6 млн грн. Збитково працювало у 2010 р. 44,7 % підприємств. Найбільше таких підприємств у будівництві (56,9 % від

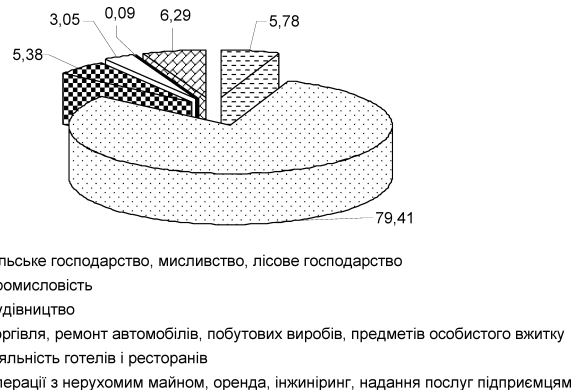

Рис. 2. Збиток підприємств у 2009 р. за видами економічної діяльності [8]

загальної кількості підприємств відповідного виду діяльності), в освіті (60,0 %), у фінансовій діяльності (57,1 %), у наданні комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури і спорту (59,3 %).

Позитивно на економічну ситуацію в місті впливає загальний обсяг інвестицій, який щорічно збільшується, але результат 2008 р. не підтримав вже усталені темпи приросту, а у 2009 р. спостерігається ще більше падіння інвестицій (табл. 2).

За більшістю показників інноваційно-інвестиційної діяльності до 2008 р. спостерігається позитивний результат, а з 2008 р. значення показників йде на спад, що пов'язано з фінансовою кризою у країні. Однак у 2010 р. у розвиток економіки м. Луганська вкладено 178,5 млн грн капітальних інвестицій. Найвагомішу частку з них (99,3 % загального обсягу) становили капітальні інвестиції в матеріальні активи. На інвестиції в основний капітал спрямовано 72,8 % усіх інвестицій, на капітальний ремонт — 13,8 %, на придбання інших необоротних матеріальних активів — 4,5 %, на існуючі будівлі та споруди — 8,1 %, на нові будівлі, споруди, об'єкти незавершеного будівництва — 0,1 %. За видами економічної діяльності найвагомішу частку (46,8 %) усіх інвестицій в основний капітал спрямовано в розвиток промислового виробництва, у тому числі 58,9 % цих коштів освоєно підприємствами добувної промисловості. Суттєво скоротилися обсяги інвестицій в основний капітал на підприємствах сільського господарства, мисливства та пов'язаних з ними послуг (на 90,2 %), освіти (на 89,5 %). Водночас найвищі темпи зростання інвестицій досягнуто на підприємствах з діяльності наземного транспорту, а також з охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (у 41,8 і 12,6 рази відповідно), а збільшення обсягів інвестицій позитивно позначилися і на фінансовому результаті підприємств.

Рівень розвитку міста, як об'єкту життєдіяльності, залежить не тільки від роботи підприємств реального сектора, а й від того, як задовольняють-

Таблиця 2. Показники інноваційно-інвестиційної діяльності [8]

Показники	Од. виміру	Роки				
		2005	2006	2007	2008	2009
Обсяг інвестицій в основний капітал у фактичних цінах	тис. грн	640,9	1031,5	1917,6	1786,8	1166,6
Обсяг інвестицій в основний капітал на душу населення	тис. грн	1,30	2,11	3,95	3,71	2,44
Частка інноваційно-активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств	%	10,1	9,8	13,5	12,7	11,4
Впроваджено нових технологічних процесів, всього	один.	27	12	16	14	7
Освоєно нових видів продукції	один.	30	20	16	23	11

ся соціально-побутові та соціально-духовні потреби мешканців. Ступінь такого задоволення, в першу чергу, залежить від розгалуженості і якості соціальної інфраструктури. На відміну від економічної складової, показників для оцінки соціального розвитку значно більше, однак результати їх аналізу можуть бути суперечливими та неоднозначними. Охарактеризуємо динаміку найбільш загальних показників гуманітарної та соціальної сфери (табл. 3). Соціальна сфера м. Луганська характеризується зростанням чисельності зайнятих працівників у закладах соціального захисту за період 2005–2009 рр. на 21 % (з 525 до 638 осіб). Чисельність дітей до 3-х років збільшилася у 3,7 рази.

Сума допомоги на дітей до 3-х років зросла у 8 разів. Чисельність пенсіонерів у місті протягом періоду, що аналізується, знаходиться майже на одному рівні, близько 130 тис. осіб. Середня пенсія зросла у 2,65 рази (з 449,83 грн у 2005 р. до 1192,93 грн у 2009 р.). Збільшилась чисельність інвалідів — з 11807 осіб у 2005 р. до 13485 осіб у 2009 р. (на 14 %). Середня пенсія по інвалідності зросла у 2,28 рази, або на 128 %. Кількість сімей, які отримують субсидії, зменшилася у 2,27 рази, або на 56 %. Відповідно зменшилася сума нарахованої субсидії (2,29 рази, або на 56,4 %).

Сфера освіти м. Луганська характеризується наступними даними. Кількість дошкільних закладів складає 68 одиниць. У порівнянні з 1990 р. кількість дошкільних закладів зменшилась у 2,16 рази (з 147 до 68), а чисельність вихованців зменшилась відповідно у 2,12 рази (з 25011 до 11743). Але у порівнянні з 2005 р. чисельність дітей збільшилась на 9,9 %. Чисельність вихователів у дошкільних закладах зросла на 17,3 % у порівнянні з 2005 р. Тенденція до зростання чисельності вихованців дошкільних закладів на ближчий час має зберегтися, тому потреба у вихователях і додаткових місцях буде досить актуальною.

Чисельність учнів загальноосвітніх шкіл знизилась у порівнянні з 1990 р. у 1,8 рази, або на 45,5 % (з 66,8 тис. до 36,4 тис. учнів). У порівнянні з 2005 р. чисельність учнів зменшилася на 18,3 %. Кількість

закладів загальноосвітніх шкіл за період з 2005 р. знизилась на 7,2 % (з 83 до 77). Чисельність вчителів знизилась на 336 осіб (з 3977 у 2005 р. до 3641 у 2009 р., або на 8,4 %).

Таким чином, показники розвитку освіти в місті вказують на погіршення загального стану. Знижується навантаження на одного педагога за рахунок природного зменшення населення відповідних років народження, яке призвело до зменшення наявних (потенційних) учнів більш ніж на 20,4 %. У кінцевому рахунку, це може привести до втрати частини викладацьких кадрів, які залишаться без роботи на якийсь період часу, бо народжуваність останніми роками почала збільшуватись, і є надія на зростання чисельності учнів після 2012 р.

У дошкільній освіті схожі тенденції спонукали інші події, які призвели з початку до падіння попиту, а потім до його зростання, що наглядно наведено в табл. 4.

Роздержавлення підприємств на початку 90-х років призвело до закриття більше половини дитячих садків (у 1990 р. в місті налічувалось 147 дошкільних закладів освіти, у 1995 — 112, у 2000 — 71). Їх, по-перше, ні за що було утримувати збанкрутілим підприємствам, по-друге, знизилась народжуваність, по-третє, деяких дітей батьки забирали з садків, бо були безробітними, що врешті-решт призвело до їх закриття.

Сьогодні спостерігається значне незадоволення попиту на послуги таких закладів, про що свідчить і коефіцієнт охоплення дітей дошкільними навчальними закладами, який має тенденцію до зниження, хоча в порівнянні з 2005 р. він не змінився.

Народжуваність в місті, навпаки, збільшується, хоча й дуже повільними темпами, рекордну цифру у 12 % склав тільки приріст за 2008 р. Тому пріоритетними напрямками функціонування і розвитку сфери освіти мають стати комбінати по типу школа-садок з метою збереження потенціалу загальної освіти та вирішення проблеми наявності дошкільних закладів.

Ситуація у професійно-технічних закладах міста характеризується такими даними. Кількість закладів

Таблиця 3. Динаміка показників соціальної інфраструктури м. Луганська [8]

Показники	Од. виміру	Роки				
		2005	2006	2007	2008	2009
Соціальний захист						
Чисельність працівників у закладах соціального захисту	одиниць	525	610	619	635	638
Чисельність дітей до 3 років	осіб	3141	4929	9695	10442	11718
Сума допомоги на дітей до 3 років	тис. грн	3794,3	7027,6	21191,1	25178,2	30468,1
Чисельність пенсіонерів у м. Луганську	осіб	130467	128905	128975	129194	129196
Середня пенсія	грн	449,83	558,8	707,87	1069,77	1192,93
Чисельність інвалідів	осіб	11807	12742	13176	13631	13485
Середня пенсія по інвалідності	грн	322,69	373,42	477,08	593,5	737,4
Кількість сімей, які отримують субсидії	сімей			36428	21372	16027
Сума нарахованої субсидії	тис. грн			4178,4	2163,2	1817,6
Забезпеченість населення житлом	м²/особу	22,8	20,2	19,6	19,9	20,1
Освіта						
Чисельність дітей у дошкільних закладах	дітей/ 10 тис. осіб	209	219	232	235	246
Кількість дошкільних закладів	одиниць	68	68	69	67	68
Чисельність вихователів у дошкільних закладах	осіб	822	851	881	940	965
Чисельність учнів загальноосвітніх закладів	учнів/ 10 тис. осіб	907	848	801	763	762
Кількість загальноосвітніх закладів	одиниць	83	83	80	79	77
Чисельність вчителів загальноосвітніх шкіл	осіб	3977	3805	3734	3695	3641
Чисельність учнів в професійно-технічних закладах	учнів	6806	6742	6340	5966	5780
Кількість проф.-техніч. закладів	одиниць	13	14	13	13	13
Культура і мистецтво						
Кількість закладів культури і мистецтва	одиниць	35	35	35	36	36
Чисельність працюючих у закладах культури і мистецтва	осіб	739	766	765	708	798
Кількість бібліотек	одиниць	23	23	23	23	23
Чисельність працюючих у бібліотеках	осіб	131	131	132	132	133
Школи естетичного виховання дітей	одиниць	9	9	9	9	9
Чисельність працюючих у школах естетичного виховання дітей	осіб	505	532	531	453	527
Охорона здоров'я						
Кількість лікарень	одиниць	12	12	12	12	12
Кількість ліжко-місць	одиниць	2555	2555	2495	2495	2495
Чисельність лікарів	осіб	897	927	882	846	846
Дитячі лікарні	одиниць	4	4	4	4	4
Кількість ліжко-місць	одиниць	430	430	430	430	440
Кількість лікарів	осіб	294	288	276	275	279
Пологові будинки	одиниць	1	1	1	1	1
Кількість ліжко-місць	одиниць	250	250	250	250	250
Чисельність лікарів	осіб	93	89	70	70	71
Станції швидкої допомоги	одиниць	1	1	1	1	1
Кількість викликів	тис.	124377	124272	125956	125434	119672
Стоматологічні поліклініки	одиниць	4	4	4	4	4
Чисельність стоматологів	осіб	108	128	125	99	82
Кількість відвідувань	одиниць	209121	218681	210793	214755	232285
Інші заклади	одиниць	1	1	1	1	1

професійно-технічної освіти складає 13 одиниць, в яких отримують професійно-технічну освіту 5780 вихованців. Це в середньому по 445 учня на заклад. Відстежується тенденція до зменшення кількості учнів з 7616 у 2000 р.

до 5780 у 2009 р. (на 24 %). Аналіз показників розвитку фізичної культури і спорту наведено в табл. 5.

Основні проблеми у сфері фізкультури і спорту міста містяться у наступному: незадовільний техні-

Таблиця 4. Динаміка народжуваності та наповнюваності дитячих дошкільних закладів м. Луганська [8]

Показники	Роки							
	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Чисельність народжених, осіб	2891	3380	3648	3640	3865	3945	4448	4397
Кількість дошкільних закладів освіти	71	67	69	68	68	69	67	68
Чисельність дітей у дошкільних закладах, осіб	10495	9969	10227	10293	10698	11251	11313	11743

Таблиця 5. Аналіз показників фізичної культури і спорту [8]

Показники	Од. вим.	Роки		
		2008 р.	2009 р.	2010 р.
1. Кількість підприємств, де проводиться фізкультурно-оздоровча робота (без урахування навчальних закладів)	одиниць	95	95	98
2. Кількість дитячо-підліткових фізкультурно-спортивних клубів за місцем проживання населення	одиниць	12	12	12
3. Кількість дитячо-юнацьких спортивних шкіл, спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву, шкіл вищої спортивної майстерності	одиниць	26	26	27
4. Чисельність осіб, що займаються спортом	тис. осіб	17,25	17,30	17,40
5. Чисельність осіб, що залучені до занять в дитячо-юнацьких спортивних школах, спеціалізованих дитячо-юнацьких спортивних школах, школах вищої спортивної майстерності	тис. осіб	10,60	10,65	10,75
6. Чисельність тренерів, що проводять заняття	осіб	224	240	250

чний стан багатьох спортивних споруд та їх обладнання; недостатній рівень охоплення фізкультурно-оздоровчою діяльністю різних груп населення; недостатня ефективність функціонування системи пропаганди здорового образу життя, фізичного виховання і спорту; погіршення стану спортивної бази міста; відсутність механізму залучення позабюджетних коштів для розвитку міської цільової програми щодо фізичної культури і спорту.

Пріоритетні напрями у сфері фізичної культури і спорту:

1. Активізація роботи щодо пропаганди здорового образу життя мешканцям міста.
2. Підтримка фізкультурно-спортивних та оздоровчих організацій незалежно від форм власності.
3. Залучення різних груп населення до регулярних занять фізичною культурою і спортом за місцем проживання, навчання та у місцях масового відпочинку.
4. Розвиток інфраструктури фізкультурно-оздоровчої діяльності за рахунок залучення всіх джерел фінансування.

Культура і мистецтво в м. Луганську представлені 36 закладами, де працювали за станом на 2009 р. 798 працівників. Динаміка свідчить про зростання зайнятості у сфері мистецтва і культури міста на 7,9 %. Кількість бібліотек протягом періоду, що аналізується, залишалася незмінною — 23 бібліотеки з чисельністю працюючих — 133 осіб. Естетичне виховання дітей в місті представлено 9 закладами естетичного виховання, в яких станом на 2009 р. працювало 527 осіб. З вересня 2009 р. у школах естетичного виховання навчалася 3216 учнів. 305 учнів

прийняли участь у міському конкурсі індивідуальної творчої майстерності серед учнів шкіл естетичного виховання, 87 учнів прийняли участь у Міжнародних, Всеукраїнських, обласних конкурсах виконавської майстерності.

Комунальними закладами культури м. Луганська проводиться просвітницька, культурно-масова, інформаційна діяльність щодо розвитку демократичного суспільства, формування небайдужого ставлення громадян до історичного минулого нашого міста.

Основними проблемними питаннями у сфері розвитку культури м. Луганська є: обсяги фінансування закладів культури та мистецтва; розташування шкіл естетичного виховання у приміщеннях, які не відповідають сучасним вимогам і потребують капітального ремонту; необхідність модернізації надання бібліотечних послуг населенню, впровадження новітніх комп'ютерних технологій, оновлення бібліотечних фондів; організація і проведення міських культурно-масових заходів.

Перспективними напрямами розвитку культури та мистецтва в м. Луганську можливо вважати наступні: зміцнення матеріально-технічної бази закладів культури та мистецтва за рахунок усіх джерел фінансування; забезпечення закладів культури комп'ютерною та оргтехнікою; зберігання та комплектування фондів і тематичних колекцій у музеях міста; організація виставкових центрів; організація і проведення міських культурно-масових заходів; підвищення ролі культури в розвитку демократичного суспільства; гарантування свободи творчості, забезпечення доступу до культурних надбань, ство-

рення умов для активної участі громадян, особливо молоді, до художньої творчості; підтримка високо-професійної мистецької творчості, яка забезпечує якісний рівень національної культури.

Одним з найважливіших критеріїв оцінки якості життя є рівень доходів населення та розмір середньомісячної заробітної плати (рис. 3; табл. 6).

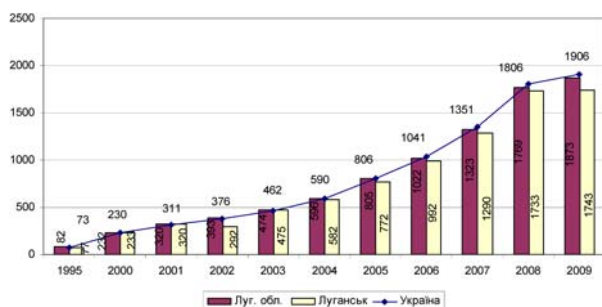

Рис. 3. Динаміка середньомісячної заробітної плати [8]

Таблиця 6. Динаміка показників рівня життя населення Луганська [8]

Показники	Роки				
	2005	2006	2007	2008	2009
Обсяги реалізованої промислової продукції на одну особу, грн	10800,4	13768,4	17592,7	20415,4	21870
Роздрібний товарооборот на 1 особу, грн	2703,0	3612,6	5799,5	9229,4	9356,3
Обсяг реалізованих послуг на 1 особу, грн	2900,6	3912,1	5111,9	4663,3	4592,7
Обсяг інвестицій в основний капітал на одну особу, грн	1302,6	2109,0	3950,6	3713,2	2443,0
Обсяг експорту на одну особу, дол. США	516,6	569,1	810,7	1320,8	669,1
Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника, грн	772	992	1290	1733	1743
Рівень безробіття (за методологією МОП)	0,7	0,6	0,4	0,8	0,6
Введення в експлуатацію житла на одну особу, кв. м загальної площі	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0
Кількість злочинів на 1000 осіб наявного населення	16,6	16,7	13,9	13,7	15,3
Кількість шлюбів на 1000 наявного населення	7,4	7,7	9,4	7,3	7,1
Кількість розлучень на 1000 наявного населення	3,8	4,2	4,7	4,2	3,2

Аналізуючи роботу підприємств транспорту, слід відмітити, що скорочується кількість підприємств вантажного автотранспорту на 39,4 % у порівнянні з 2006 р., а кількість підприємств, які виконують пасажирські перевезення збільшилася на 33 %. Кількість підприємств, які виконують вантажоперевезення — 20. Спостерігається також скорочення питомої ваги м. Луганська в загальному обсязі вантажних перевезень і вантажообороті, відповідно на 64,2 % та 47,8 %. Відсутність служб із моніторингу пасажиропотоку по окремим напрямкам, нераціональне співвідношення між різними видами і типами рухомого складу, що обслуговують міські маршрути, недостатній розвиток транспортної інфраструктури міста і механізмів її фінансування; недостатнє відновлення технічного стану рухомого складу негативно позначилися на економічному стані міста.

Оцінка даних із врахуванням попередньо проаналізованих показників рівня доходів, розвитку освіти та охорони здоров'я дає підстави зробити висновки: рівень життя мешканців Луганська за аналізований період погіршився, хоча це і відбулося на фоні загальної кризи у країні. Рух до економічної складової поставленої мети розвитку міста можна оцінити позитивно, бо саме показники даної категорії мають стійке позиціонування щодо інших міст області та позитивну динаміку в абсолютному значенні.

Один із головних показників якості життя — середня заробітна плата — за загальним зростанням знаходиться на середніх позиціях, що не відповідає стану розвитку економіки. Порівняння з обласними та національними показниками показує, що розмір оплати праці в Луганську поступається загальнонаціональному рівню й середньо обласному; показники рівня безробіття хоча і мають тенденцію до зниження, але це не свідчить про високу зайнятість населення.

Виходячи з вищенаведеного, основними напрямками покращення розвитку транспорту повинні стати: збільшення частки міського транспорту в загальному обсязі перевезень, оновлення технічного стану рухомого складу громадського транспорту, підвищення якості обслуговування та покращення рівня послуг, організація раціональної схеми маршрутів руху пасажирських потоків тощо.

Житлово-комунальне господарство — це важлива соціальна сфера, яка забезпечує населення, підприємства й організації міста необхідними житлово-комунальними послугами та суттєво впливає на розвиток економічних взаємовідносин як на території міста, так і в межах регіона та держави в цілому. Постачальники житлово-комунальних послуг м. Луганська: Житлово-комунальне обслуговування: КП «Стандарт-Луганськ», ДКП «Жилсервіс», ДКП «Впорядкування», Філіал «Відро-

дження», ПП «Луганьбудсервіс», ПП «Теплоремонт», ДКП «Жилкомфорт». Гаряче водопостачання і центральне опалювання: ДКП «Теплокомуненерго». Холодне водопостачання і водовідведення: Луганське Регіональне виробниче управління Компанія «Луганськвода». Газопостачання: Луганське міжрайонне управління газового господарства. Електропостачання: Луганський філіал ТОВ «Луганське енергетичне об'єднання».

Аналіз фінансування та освоєння бюджетних коштів на житлово-комунальні послуги в м. Луганську за 2009 р. показав наступне. На заходи з вирішення питань житлово-комунальної сфери заплановано 6,8 *млн грн*, виконано робіт на суму 5,9 *млн грн*, що складає 85,6 %; з міського бюджету при плані 5,4 *млн грн*, виконано робіт на 4,5 *млн грн*, за рахунок державного бюджету роботи виконані на суму 1,4 *млн грн*. У 2009 р. продовжується реалізація «Програми реформування та розвитку житлово-комунального господарства територіальної громади м. Луганська на 2007–2010 роки», на виконання заходів даної програми з міського бюджету виділено 2,1 *млн грн*, з державного — 6,3 *млн грн*, з яких на 4,9 *млн грн* виконані заходи з енергозбереження. Протягом 2009 р. відновлено 28,7 км теплових мереж гарячого водопостачання, встановлено 103 газових лічильників, проведено реконструкцію 42 м/п теплових мереж, замінено 40,4 м. кв. дорожнього покриття біля котелень на суму — 1,5 *млн грн*. На сучасний момент існує потреба у відновленні мереж водопостачання та водовідведення у зв'язку із перевищенням строків експлуатації труб та їх пошкодженням. Пріоритетним напрямом щодо вирішення цієї проблеми можливо використання планової заміни мереж за рахунок прискореної амортизації та обов'язкового використання амортизаційних відрахувань на відновлення мереж.

Житловий фонд міста Луганська у 2009 р. склав 9619,1 тис. кв. м загальної площі. У співставленні з 2005 р. житловий фонд міста зменшився на 14,3 %, або на 1605,4 тис. кв. м загальної площі (з 11224,5 тис. кв. м до 9619,1 тис. кв. м). Зменшення відбувалося за рахунок виводу з житлового фонду до нежитлового фонду та руйнування ветхого житла.

Отже, пріоритетні напрями розвитку ЖКГ міста наступні: впровадження енергозберігаючих технологій, впровадження заходів, спрямованих на ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів, підвищення ефективності та надійності використання інженерних систем міста; залучення інвестиційних ресурсів до сфери ЖКГ з метою відновлення експлуатаційних показників об'єктів житлово-комунального господарства; впровадження договірних відносин у сфері надання послуг ЖКХ; підвищення якості послуг ЖКГ і впрова-

дження заходів щодо покращення забезпечення населення послугами.

Взагалі, соціально-економічний розвиток м. Луганська у 2010 р. свідчить про те, що економіка міста долає кризові явища та поступово входить у траєкторію стабільного розвитку. Економічне зростання, в основному, обумовлене поживанням промислового комплексу міста, зовнішньоекономічної діяльності підприємств-виробників, вантажоперевезень, збільшенням прибутків населення і деякими змінами на ринку праці. Більшість показників соціально-економічного розвитку міста відповідають очікуваним результатам.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження виявило, що Луганськ є містом, яке розвивається, але в цьому процесі виділені індикатори як позитивного, так і негативного характеру. Економічна складова розвитку показала більш значні позитивні зміни показників міста. Міська промисловість у до кризовий період розвивалася високими темпами, що забезпечувало постійний приріст реалізації і прибутку, однак через негативний вплив світової фінансової кризи спостерігається падіння фінансового результату діяльності підприємств. Наразі відзначено, що в місті склалася досить невтішна ситуація з інноваційно-інвестиційною діяльністю, яка може привести до втрати підприємствами міста позицій на ринку. Констатовано складну ситуацію з розвитком соціальної інфраструктури, де, з одного боку, стрімко розвиваються торгівля та побутові послуги, з іншого — розвиток освіти, медицини та культурних осередків стоїть на місці.

Проведений аналіз соціально-економічного стану міста дозволив зробити висновок, що Луганськ у кожній сфері має свої особливості, недоліки та переваги, тобто проблеми, які потребують вирішення.

Література

1. Ходирева А. Є. Міський господарський комплекс : напрями реформування та ефективність функціонування : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : 08.10.01 [Електронний ресурс] / А. Є. Ходирева ; НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. — К., 2004. — 21 с.
2. Васильєва Н. В. Науково-методичні засади удосконалення механізму соціально-економічного розвитку монофункціональних міст України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : 08.00.05 [Електронний ресурс] / Н. В. Васильєва ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України. — К., 2008. — 22 с.
3. Грицишин В. О. Організаційно-економічне забезпечення управління підприємствами соціально-економічної інфраструктури міста : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : 08.06.01

[Електронний ресурс] / В. О. Грицишин ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. — Луганськ, 2004. — 23 с.

4. Єгоренко Т. В. Організаційно-економічне управління розвитком території : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : 08.02.03 [Електронний ресурс] / Т. В. Єгоренко ; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. — Донецьк, 2004. — 19 с.

5. Костерін В. О. Управління економічним комплексом великого міста : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук з держ. управління : 25.00.05 [Електронний ресурс] / В. О. Костерін ; Укр. акад. держ. упр. при Президенті України. — К., 2002. — 20 с.

6. Швець В. Я. Управління розвитком виробничого господарського комплексу міста : автореф. дис. на здо-

буття наукового ступеня д-ра екон. наук : 08.02.03 [Електронний ресурс] / В. Я. Швець ; НАН України. Ін-т економіки промисловості. — Донецьк, 2003. — 32 с.

7. Сальдо В. В. Формування та розвиток економічної структури великого міста : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : 08.00.05 [Електронний ресурс] / В. В. Сальдо ; НАН України. Ін-т регіон. дослідж. — Л., 2008. — 20 с.

8. Статистична інформація Головного управління статистики у Луганській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.lugastat.lg.ua/statinform.htm>.

Надійшла до редакції 01.06.2011 р.

УДК 316.334.56:338.246

С. І. Гречана,

*старший викладач,
Технологічний інститут
Східноукраїнського національного
університету ім. В. Даля,
м. Сєвєродонецьк*

ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ ЧИННИКІВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК МІСТА

У сучасних умовах, коли більше половини населення мешкає в містах, місто починає відігравати особливу роль, що визначається його системоутворюючою функцією. Саме тому для підвищення стандартів життя громадян необхідно прискорити економічний і соціальний розвиток міст. Будучи запорукою розвитку країни в цілому, він вимагає розробки і проведення відповідної державної регіональної політики. Її послідовна реалізація та оптимальне поєднання зусиль кожного з рівнів влади позитивно вплине на створення в конкретному населеному пункті привабливого бізнес-середовища, яке сприятиме динаміці ділової та інвестиційної активності, забезпечуючи підґрунтя розбудови соціальної сфери, що призведе до покращення рівня і якості життя населення.

Разом з тим прорахунки у проведенні такої політики чи окремі невиважені дії владних структур будь-якого рівня можуть привести до протилежних наслідків, спровокувавши відтік нових підприємців і потенційних інвесторів, скорочення обсягів діяльності й надання послуг, занепад об'єктів соціального призначення, що суттєво загальмує розвиток і зумо-

вить падіння якості життя населення. Не допустити такого, скорегувати управлінські дії влади, головним чином місцевого самоврядування, дозволить визначення та використання чинників економічного та соціального розвитку міста.

Однак оточуюче середовище, в якому існують міста, та їх внутрішні умови життєдіяльності в даний час міняються дуже швидко, обумовлюючи одночасний вплив на їх розвиток значної кількості чинників, що потребують уваги влади. Крім того, загальнонаціональні проблеми разом з місцевими створюють унікальні проблемні комбінації, які значно ускладнюють їх врахування при прийнятті відповідних управлінських рішень. Це актуалізує необхідність не тільки визначення і структурування чинників економічного та соціального розвитку міста, а і їх ієрархічної систематизації з метою виділення найвпливовіших, що дозволить обрати заходи першочергового значення для вирішення проблем і прискорення розвитку.

Дослідженню питань регіонального та місцевого розвитку присвячено роботи відомих вітчизняних

© С. І. Гречана, 2011